

Ik laat je **niet alleen**

OVER POLARISATIE EN **HET VERGETEN WIJ**

Precies honderd jaar geleden verscheen in een voorloper van NRC Handelsblad een artikel getiteld 'De kerk als maatschappelijk geweten'. Het was een weergave van een toespraak door Gerrit Jan Heering, hoogleraar aan het Remonstrants Seminarium. De kern van zijn boodschap was dat je, wanneer je het evangelie van Jezus Christus serieus neemt, je niet kunt terugtrekken op het kerkelijk erf. De kerk draagt maatschappelijk verantwoordelijkheid, en dient daarnaar te handelen.

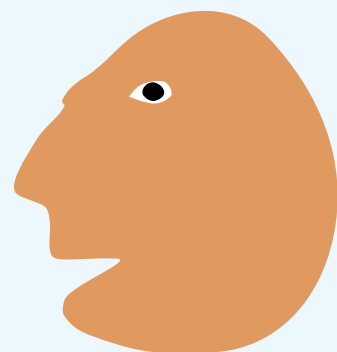
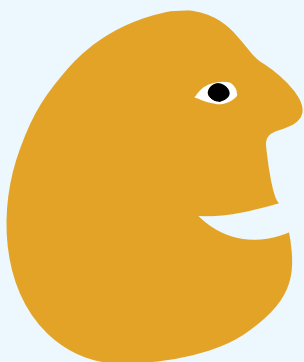

De kerk als **maatschappelijk geweten**

Heerings opvatting was niet onomstreden, integendeel. Er verschenen pamfletten met stellige andere meningen en de discussies liepen hoog op. Toch was het effect van zijn oproep dat de Remonstrantse Broederschap zich meer en duidelijker ging uitspreken over maatschappelijke thema's. Hierna verschenen door remonstranten uitgesproken standpunten over de wenselijkheid van een wettelijke regeling voor gewetensbezwaarden tegen militaire dienst en de onwenselijkheid van het strafbaar stellen van godslastering. Halverwege de jaren dertig waarschuwde de Broederschap voor de gevaren van de absolute staat, zoals die zich ontwikkelde in Nazi-Duitsland en de communistische Sovjet-Unie.

Welbewust namen de remonstranten de verantwoordelijkheid om zich te mengen in het maatschappelijk debat. Zij bleven ver van partijpolitieke standpunten, maar waren helder in hun mening over wat er vanuit de Bijbel gezegd moest worden. Een kerk die zich laat leiden door het evangelie kan niet anders dan zich uitspreken, zeker in turbulente tijden vol maatschappelijke spanning. De jaren twintig en dertig van de vorige eeuw waren zo'n tijd. Hoe kon je het midden blijven houden, terwijl fascist en communisten elkaar op leven en dood bestreden? Hoe bleef je uit de tegenstellingen die werden gecreëerd, maar niet de jouwe waren? Honderd jaar later schrijven remonstranten een bezinningsbrief over de

oplopende tegenstellingen in onze huidige samenleving. Er treedt een polarisatie op die mensen van elkaar vervreemdt en mensen uitsluit. Vanuit ons geloof voelen wij ons geroepen om de samenleving –en natuurlijk, eerst en vooral ons zelf!– een spiegel voor te houden. Wij horen de Bijbelse boodschap als een oproep om de ander niet in de steek te laten. 'Wees niet bang, want ik ben bij je' is wat God de mensen steeds weer op het hart drukt. Tegen iedereen die roept 'Laat me niet alleen!' zegt Jezus Christus: 'Ik ben er voor je'. Wij mensen zijn uitgenodigd om hetzelfde te zeggen tegen iedereen om ons heen: 'Ik laat je niet alleen.'

Hoe komen we de **tegenstellingen** **voorbij**

Hoe doe je dat, samen leven in tijden van crisis? Terwijl de tegenstellingen oplopen en de spanning soms te snijden valt? Terwijl mensen zich opgesloten voelen, afgesloten van de wereld? Terwijl we het contact met elkaar missen – ons vaak niet meer verbonden voelen met de mensen om ons heen? Terwijl mensen ook bozer lijken te worden, steeds meer verschanst in hun eigen gelijk over bijvoorbeeld al of niet een mondkapje dragen, of al of niet gevaccineerd worden, al of niet een avondklok? Hoe gaan we daar in hemelsnaam mee om? Hoe kunnen we in deze gespannen tijd liefdevol blijven omgaan met onszelf en met elkaar? Wanneer iemand (uit angst en boosheid) liefdeloos doet, hoe kun je dan zelf lief-

devol blijven naar die ander toe? Hoe blijf je in gesprek met mensen, terwijl je bang bent dat je het fundamenteel oneens bent? En hoe kun je begrip hebben, of krijgen, voor mensen wier opvattingen haaks staan op die van jou? De filosoof Hans-Georg Gadamer zei, sprekend over hermeneutiek, bestaansuitleg: 'Die Seele der Hermeneutik besteht darin, daß der andere recht haben kann.' De ander zou ook

wel eens gelijk kunnen hebben. Dus zowel mensen die geloven in progressie en democratie als mensen die geloven in conservatisme en autocratie. Zowel mensen die moeite hebben met mondkapjes en vaccinaties als mensen die geporteerd zijn voor de strengst mogelijke maatregelen en vaccinatieplicht. Iedereen zou op zijn eigen wijze een punt kunnen hebben. ▶

Die Seele der Hermeneutik
BESTEHT DARIN DASS **der andere**
recht haben kann

Het vergeten **wij**

Diversiteit en scheidslijnen in onze samenleving

De pandemie maakt maatschappelijke breuklijnen scherper zichtbaar. Die bestonden al langer en werden al versterkt door de technologie. Satellietelevisie heeft het aanbod aan zenders verruimd, maar zorgt ook voor verdeeldheid naar etnische achtergrond. Sturende algoritmen van internet en sociale media trekken ons in de 'echokamer van het eigen gelijk'. In het coronadebat is dat toegespitst: naast de officiële berichtgeving vanuit de overheid doen complottheorieën met alternatieve waarheden de ronde. Daarmee ligt het vertrouwen in de overheid en ook in de pers onder vuur. Daarnaast geeft de politiek aanleiding tot achterdocht, zoals blijkt uit het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Kamercommissie die de fraudeaanpak bij de kinderopvangtoeslag onderzocht. Hiermee komt de democratie als zodanig in het geding. Een samenleving kan niet zonder een minimum aan gemeenschappelijke waarden. De onlangs overleden denker en rabbijn Jonathan Sacks omschreef het fundament van liberale democratieën

als 'togetherness-in-difference'. We verliezen echter het zicht op deze eenheid in verscheidenheid wanneer we voornamelijk aandacht hebben voor verschillen en niet voor wat ons gezamenlijk bindt. Het gemeenschappelijke verhaal dat we als samenleving over onszelf vertellen staat onder druk. Het eerdere samenbindende effect van het naoorlogse Europese vredesproject heeft aan betekenis ingeboet. Het trauma van de Tweede Wereldoorlog, dat de ruimte voor de eenwording van Europa gaf, werkte slechts voor twee of drie generaties. Over polarisatie wordt veel geschreven. Sociologen zoeken de achtergronden ervan in maatschappelijke onbehagen, ontstaan als gevolg van toenemende etnisch-culturele en

Achter de djellaba OF
VLASBAARD GAAN VAAK
SOORTGELIJKE **mensen schuil**

Bericht uit de zorg

In de wachtkamer van mijn Amsterdamse huisartsenpraktijk komen de verschillen in de samenleving in hun volle glorie tot uiting. Hipsters en gesluiserde vrouwen kijken langs elkaar heen, terwijl de meerderheid in de smartphone-bubbel is verzonken. De gezamenlijke leestafel met bijbehorende leesmap vormt een relikwie uit een vorig tijdperk, want veel patiënten spreken een andere taal. Parallele werelden komen hier noodgedwongen bij elkaar in het gedeelde lot van een fysiek of mentaal mankement en een huisarts die weer uitloopt. Wanneer ik in dit bonte universum de naam van de volgende patiënt uitspreek en de persoon opstaat uit de stoel, volgen blikken van beoordeling, inclusief die van mijzelf. Soms betrap ik me er op dat ik in die paar passen op de gang op basis van leeftijd,

uiterlijk en achtergrond al een aantal scenario's van zijn of haar klachten en potentiële aandoeningen ontwikkel. 'Profiling' ligt in de geneeskunde op de loer. Een arts is niets menselijks vreemd. Maar dan komen we aan de andere kant van die dunne maar geluidsdichte muur, in de spreekkamer. We nestelen ons, soms wat ongemakkelijk schuivend, in de stoelen tegenover elkaar. We zijn beland in het domein van kwetsbaarheid en vertrouwen. De eerste blikken kruisen elkaar voorzichtig en als ze iets langer blijven hangen en het eerste oogcontact is geweest, gebeurt er iets. Er wordt verbinding gezocht. Met elke vraag en elk antwoord lijken er langzaam lagen te verdwijnen. En achter die djellaba of vlasbaard, gaan vaak soortgelijke mensen schuil.

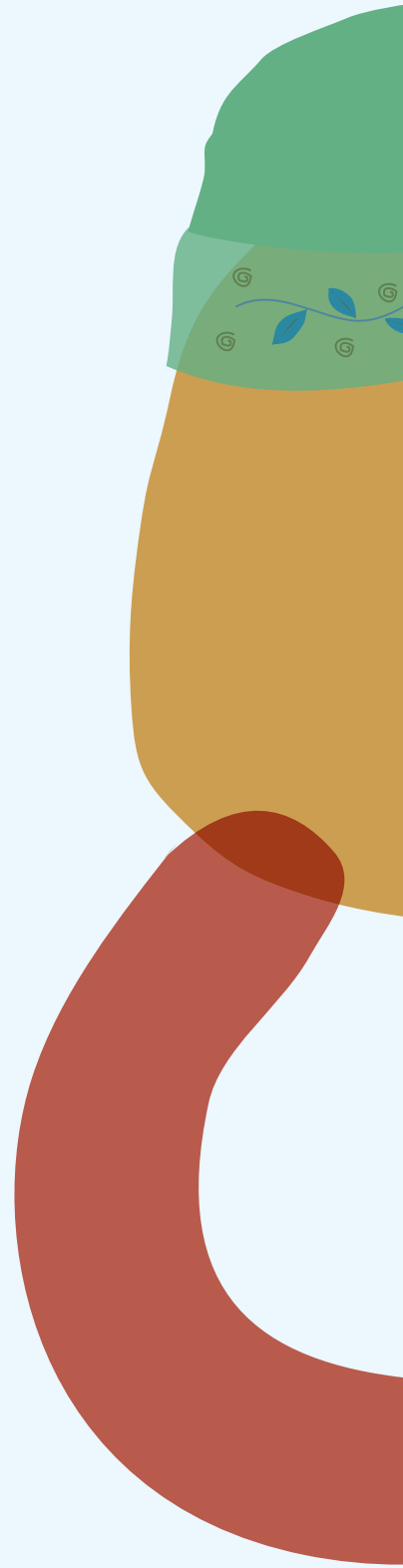
Steven van de Vijver,
huisarts in Amsterdam

De man die buitenlanders profiteurs VINDT MAAR ZIJN MAROKKAANSE BUURMAN *een goeie vent*

religieuze diversiteit. Daarnaast is er sprake van de groeiende kloof tussen hoger en lager opgeleiden. Peter Hein van Mulligen, hoofdconoom bij het CBS, spreekt van 'de nieuwe verzuiling'. Dat is ook het onderwerp van publicaties van de remonstrantse historicus Coos Huijsen en van filosoof en psycholoog Kees Vuyk. Zij beschrijven een elite die gericht is op de eigen verdienste, maar weinig oog heeft voor de belevingswereld van de 'gewone man' (m/v). Waar de eerste volop vruchten plukt van de globalisering, heeft de laatste daarvan alleen last. Terwijl de eerste nieuwe kansen ziet in economische en culturele kruisbestuiving, zoekt de laatste naar overzichtelijkheid, naar een thuis, en vreest voor de eigen baan. Beide auteurs wijzen op deze nieuwe ongelijkheid, die zij zien als een belangrijke voedingsbodem voor het opkomende populisme van de afgelopen jaren. Vuyk legt in 'Oude en nieuwe ongelijkheid' de nadruk op het naoorlogse streven naar gelijke kansen. Dit zorgde voor een brede bovenlaag van hoger opgeleiden en heeft veel goeds gebracht. Vuyk is de zoon van een gereformeerde boomkweker. Hij ging als eerste uit zijn familie studeren. Vandaag de dag schiet dit streven naar gelijke kansen zijn doel voorbij. Niet iedereen bezit immers de talenten voor een hbo-opleiding of universitaire studie. De samenleving

is een 'diplomacratie' geworden, met een overwaardering voor theoretische scholing.

Huijsen wijst in 'Ode aan het klootjesvolk' op de historische wortels van de lastige verhouding tussen de elite (regenten) en het 'klootjesvolk'. Sinds de jaren zestig onderschat de elite de betekenis van maatschappelijke samenhang. De argwaan jegens nationale trots, een reactie op het nationalisme uit de nazitijd, belemmerde het zicht op de grote betekenis van een 'sense of belonging', de behoefte van mensen om ergens bij te horen. De intelligentsia bepleitte wel 'democratisering', maar hun leuze 'power to the people' gaf met name macht aan de hoger opgeleiden. Sindsdien is alles gericht op de hoogopgeleide 'weldenkende Nederlander' en begrijpen anderen niet meer wat er wordt bedoeld. Volgens Vuyk heeft deze kloof de sociale samenhang aangetast en daarmee de samenleving haar veerkracht ontnomen om bijvoorbeeld nieuwkomers te laten integreren en vluchtelingen soepel op te vangen. Vuyk: 'We wijzen naar gastarbeiders, globalisering, islamisering, vluchtelingen, maar we vergeten de kloof die onze eigen samenleving slijt'. Zo lopen de belevingswerelden van theoretisch en praktisch opgeleiden uiteen. Wonend in verschillende wijken hebben ze niet of nauwelijks met elkaar van doen. Dit geldt overigens even goed voor

Bibliotheek van mensen

Toegegeven, het ging niet door, althans voorlopig. We hadden het weliswaar zorgvuldig gepland. Voor onze openingszondag 2020, maar corona strooide ook hier roet in het eten. Het kon vooralsnog niet doorgaan: de komst van de Mensenbieb naar onze Haagse remonstrantse gemeente. Wat het is, de Mensenbieb? Het is een organisatie die 'levende boeken' uitleent. Die 'boeken' zijn mensen die je normaal niet zo snel zou spreken. Denk aan een transgender, veganist, imam of vluchteling. Iemand die afwijkt van de 'norm' en daardoor de kans loopt anders benaderd, buitengesloten of gediscrimineerd te worden. De Mensenbieb laat

daarmee het verhaal van échte mensen horen, zodat de angst voor het onbekende kan verdwijnen. Het doet denken aan die man die buitenlanders profiteurs vindt, maar zijn Marokkaanse buurman een goeie vent. Overgewaaid uit Denemarken, heeft het sinds enkele jaren ook in Nederland vaste voet aan de grond gekregen. Het blijkt broodnodig in een samenleving waarin angst voor de ander en voor het onbekende voor spanningen zorgt. De kracht ervan ligt in de concrete ontmoeting met iemand die anders buiten jouw directe horizon zou vallen. Kortom: zodra de coronabeperkingen het toelaten komt de Mensenbieb in onze gemeente langs. De aanbeting is al lang geleden gedaan!

Een bos bloemen van één kleur is mooi MAAR EEN BOS MET DIVERSE KLEUREN *is nog veel mooier*

remonstranten, met inbegrip van de auteurs van deze brief. Wie op een kaart van bijvoorbeeld Rotterdam of Den Haag aangeeft waar remonstranten wonen, schrikt van de eenzijdigheid. Meer ideologisch, zo stelt Huijsen, raken de groepen elkaar alleen in de waarde die zij toekennen aan 'vrijheid' als samenbindende Nederlandse identiteit. Het wordt kernachtig vertolkt in het bekende liedje 'Vijftien miljoen mensen/ op dat hele kleine stukje aarde/ Die schrijf je niet de wetten voor/ die laat je in hun waarde'. Maar is 'vrijheid' als collectief bindmiddel wel toereikend?

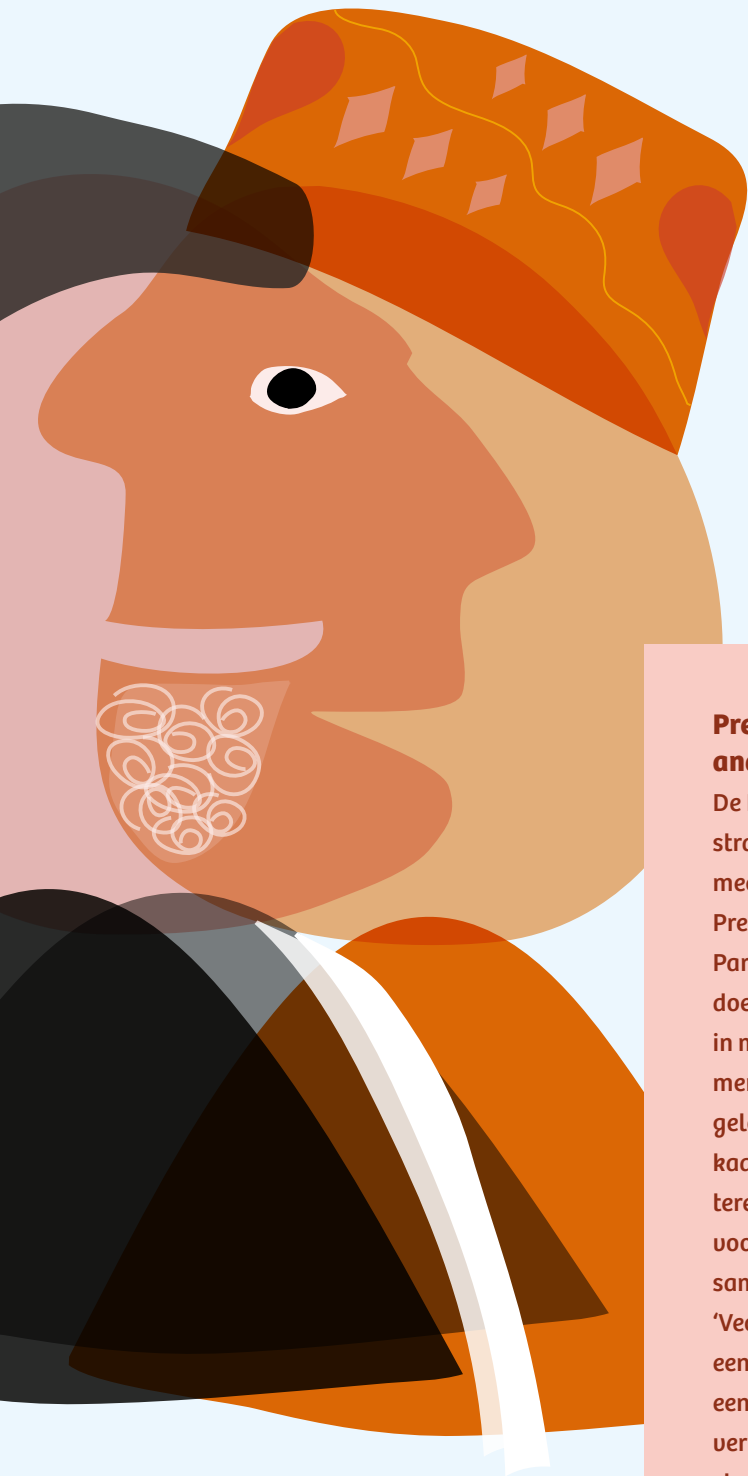
Mensbeelden

Hiermee raken we aan een onderliggende kwestie, die van onze mensbeelden. Dit brengt ons ook op levensbeschouwelijk terrein. Wat valt er te zeggen over de mens? Eén van de Bijbelse oerverhalen gaat over het archetypische broederpaar Kaïn en Abel. Qua aanleg zijn ze elkaars tegenpolen en ook hun beroepskeuzes zijn verschillend: Kaïn wordt landbouwer en Abel herder. Beiden brengen een offer. Kaïn brengt een offer van wat hij had verbouwd en Abel een offer van zijn vee. Het drama ontvouwt zich: God schenkt wel aandacht aan het offer van Abel, maar niet aan dat van Kaïn. Dat maakt Kaïn verongelijkt en hij vermoordt zijn broer. Dit verhaal

vertelt ons iets over onze 'condition humaine'. Het vertolkt de menselijke oerervaring: lukken en mislukken kan vaak niet worden verklaard. Zelfs onder gelijke omstandigheden lukt het de een wel en de ander niet. De een krijgt de begeerde baan of studieplek, de ander wordt afgewezen, met soms levenslange gevolgen. Daarmee ligt er een bom onder de onderlinge verhoudingen. Want mensen hunkeren naar erkenning en waardering. Woede en jaloezie liggen op de loer als je geen waardering krijgt.

Vier actuele auteurs –Francis Fukuyama, Kees Vuyk, Coos Huijsen en Bas Heijne– werpen een licht op dit thema. Ze komen samen in het volgende: we hunkeren allemaal naar erkenning en waardigheid (a). We kunnen veel, maar niet allemaal hetzelfde. Per definitie zijn we feilbare wezens die op eigen verdiensten worden afgerekend. Daarmee zijn we als vanzelf aangewezen op de gaven van anderen, de bedding in de gemeenschap. Zo vullen we elkaars tekortkomingen aan (b). Behalve door een 'verlichte rede' worden we vaak geregeerd door instincten en impulsen (c). Onze marktgerichte, ontzuilde cultuur heeft invloed op ons mensbeeld: consumptivistisch, gericht op onmiddellijke behoeftebevrediging, vaak zonder duidelijk moreel kader (d).

Voor een uitgebreide beschrijving van de vier genoemde auteurs kijk op www.remonstranten.nl/ **beginningsbrief**

Preken voor andermans parochie

De Rotterdamse remonstrantse gemeente deed mee aan het project **Preken voor andermans Parochie**. Het project is bedoeld om te laten zien dat in multiculti Rotterdam mensen met verschillende geloofsachtergrond elkaar niet hoeven te verbeteren maar samen ergens voor kunnen staan. Het samenbindende thema is 'Vechten voor Vrede'. Op een zondagmorgen wordt een Pakistaanse imam verwelkomd in de remonstrantse kerk. De imam is geestelijk verzorger in een penitentiaire inrichting. De imam spreekt uit dat geweld eindigt waar respect begint. Een bos bloemen van één kleur is mooi

maar een bos met diverse kleuren is nog veel mooier. 's Middags gaat de remonstrantse voorganger met een aantal gemeenteleden naar de Pakistaanse moskee, die heel dicht bij de remonstrantse kerk blijkt te staan. De remonstrantse delegatie wordt hartelijk verwelkomd. De voorganger preekt over het belang van de beginselen van vrijheid en verdraagzaamheid voor een stabiele vrede. Daarna is er een gezamenlijke maaltijd. Het project helpt om via ontmoetingen verbindingen tot stand te brengen. Tussen mensen die veel met elkaar delen maar zich daarvan tot nu toe niet bewust waren omdat ze elkaar nooit hadden ontmoet.

Zodra je een uniform aan hebt LAAT JE JE PERSOONLIJKE **opvattingen** **achterwege**

Contrasteruaringen

Wat betekent dit? In deze bezinningsbrief benaderen we de tegenstellingen in ons land vanuit een vrijzinnig, Bijbels perspectief. In het geloof gaat het om de verticale band van God en mens en om de horizontale band van mensen onder elkaar. In het dubbelgebod 'Je zult God liefhebben en je naaste liefhebben als jezelf' zijn de liefde tot God en de liefde tot de ander onlosmakelijk met elkaar verbonden. We kunnen 'God niet eren en dienen', om met de remonstrantse beginselverklaring te spreken, zonder ons te bekommeren om de mensen om ons heen. Geloof gaat om 'verbinding'. Het Latijnse 'religare', waarvan ons woord religie waarschijnlijk is afgeleid, betekent 'opnieuw verbinden'. Met andere woorden: hoe komen we tot nieuwe vormen van verbinding? Wat betekent dat concreet in tijden van corona? Wij worden geconfronteerd met onze kwetsbaarheid en wederzijdse afhankelijkheid. Als een bij uitstek ontregelende ervaring bepaalt corona ons tot onze afhankelijkheid van natuur en medemens. Remonstrants hoogleraar Christa Anbeek gebruikt voor dergelijke ontregelingen het woord contrastervaring. We waren onze plaats vergeten, maar zijn er ineens hardhandig in teruggezet. Onze gezondheid blijkt samen te hangen met veranderingen in de natuurlijke leefwereld en met

ieders inspanning om solidair te zijn. Veel explicieter dan tevoren zijn we in de anderhalve meter samenleving uitgenodigd werkelijk rekening te houden met 'de ander'. We dachten autonoom te zijn, maar we komen tot het besef dat dat zomaar ruw kan worden doorkruist. We vallen terug op ons elementaire mens-zijn. We lopen het risico plotseling ziek te worden, aanvankelijk zonder medicijn of vaccin. Vanzelfsprekend is dit afhankelijk van onze lichamelijke conditie, leeftijd, onderliggend leed en woon-/werkomstandigheden, maar soms blijken ook jonge, voorheen kerngezonde mensen op de intensive care te belanden. Hetzelfde geldt voor de indirecte gevolgen. Werkloosheid ligt op de loer, zeker voor mensen met een niet-westerse achtergrond, arbeidsbeperking of lagere opleiding. Helemaal voor mensen met flexibele contracten in horeca-, reis- en evenementenbranche. Hun lot ligt opeens in andermans handen: medisch dan wel financieel. Met dit alles worden we aangesproken op iets wat in de afgelopen decennia in de vergetelheid was geraakt: het 'wij', de gemeenschap.

Bidragen aan maatschappelijk gesprek over polarisatie

Wat kan een remonstrantse bijdrage zijn aan het maatschappelijke gesprek over polarisatie? Wij denken dat de volgende perspectieven kunnen

Polarisatie en Politie, een statement

Omdat we als politie midden in de samenleving staan en ook nog eens in de zogenaamde frontlinie merken wij veel van de huidige polarisatie en spanningen in de samenleving. Wie had 15 jaar geleden kunnen en durven te voorspellen dat de intocht van Sinterklaas zou leiden tot de inget van de aantallen politiemensen die we nu ingetten? De voor- en tegenstanders van bijvoorbeeld asielzoekers en vluchtelingen staan figuurlijk en soms ook letterlijk tegenover elkaar. En wij staan daar als politie ook figuurlijk maar soms ook letterlijk tussen. Hierbij is de opdracht waar we voor staan: zodra je een uniform aanhebt laat je je persoonlijke opvattingen achterwege. Als politie zijnde zijn we er voor iedereen en tegen niemand. Tenzij je de wet overtreedt...

We merken dat een evenwichtige en gezonde positiebepaling van cruciaal belang is voor de legitimiteit van ons gezag. We zijn daarom ook op zoek naar bondgenoten. Individuen en groepen die belangeloos dezelfde doelen nastreven. En wellicht ook het brede middenveld in de samenleving vertegenwoordigen. Dit zijn individuen en groepen die je vaak niet luid en duidelijk hoort zoals de extremen. Ze zijn wat onzichtbaar maar wel heel belangrijk om de nuance te bewaren en het brede midden te versterken. We gaan als politie nu het gesprek aan met geloofsgemeenschappen van allerlei achtergrond. Doel van die gesprekken is om met elkaar te verkennen hoe we elkaar kunnen versterken.

Tarik Topcu

sectorhoofd, Politie District Rijnmond
Noord/Eenheid Rotterdam

Geloof in de veerkracht EN GOEDE INTENTIES *van alle* *jongeren*

bijdragen aan het gesprek over het voorbijkomen van de huidige tegenstellingen: verbinding en verbeelding, vrijheid en verdraagzaamheid, en vertrouwen.

Verbinding en verbeelding

Eén van de kenmerken van een contrastervaring, zoals het opduiken van corona, is dat zij niet alleen het dagelijks leven verstoort en tot gedragsaanpassingen aanzet, maar ook vragen stelt op dieper niveau. Wat betekent deze ervaring en hoe gaan we daar mee om? Ze schept ruimte om op zoek te gaan naar ideeën en waarden, als gidsen in de nieuwe situatie. Dit geldt op individueel niveau, maar nu ook collectief. Op zoek naar nieuwe verbinding en verbeelding putten we inspiratie uit Bijbelse beelden en noties en uit breder christelijk-sociaal en remonstrants gedachtengoed. Hoewel er in de Bijbel ook aandacht is voor het eigene, is er bovenal nadruk op de verantwoordelijkheid voor de ander. Zo gaat het eerder aangehaalde oerverhaal van Kaïn en Abel verder met God die Kaïn ter verantwoording roept: 'Waar is Abel, je broer?' Kaïn probeert weg te komen met de onthullende woorden: 'Moet ik soms waken over mijn broer?' De vraag stellen is de vraag beantwoorden. Dat is Gods appèl: hoeder van je broeder te zijn, te zorgen voor de ander.

Jonathan Sacks schrijft hierover. Het oerverhaal van de torenbouw in Babel is voor hem een parabel voor onze omgang met verschillen. Het verhaal over de uittocht uit Egypte leest hij als een beeld voor een nieuwe (nationale) gemeenschap. In de tabernakel plaatsten de Israëlieten de ark, met daarin de in steen gebeitelde tien geboden. Vanuit diversiteit creëerden zij zodoende hun symbool van 'the common good' en een gevoel van bij elkaar horen. Ook de samenleving van vandaag kan hieraan inspiratie ontlelen als zij zich ziet als 'het huis dat we samen bouwen'.

In het Nieuwe Testament verbindt Jezus zich met wie destijds in de marge verkeerden of impopulair waren: armen, zieken en hoeren; Samaritanen, tollenaars en niet-joden. Hij gaat met hen in gesprek. Jezus is de verbinder bij uitstek.

Vrijheid en verdraagzaamheid

Inspiratie ontlelen we ook aan de klassieke remonstrantse waarde verdraagzaamheid. Voor remonstranten is daarmee in eerste instantie aangegeven hoe men intern met geloofszaken wenst om te gaan, maar ook binnen de bredere context van de samenleving is zij van groot belang. Volgens godsdienstsocioloog Meerten ter Borg is tolerantie 'een essentiële voorwaarde om in moeilijke tijden

Polarisatie en onderwijs, een bericht

Siep de Haan is een veelzijdig mens. Behalve dat hij inmiddels zo'n tien jaar organisator en bedenker van de befaamde Amsterdam Pride is, is hij al 35 jaar met veel enthousiasme werkzaam in het onderwijs. Vanuit zijn achtergrond en met de huidige divers samengestelde groepen tieners tussen de 13 en 19 jaar en in een tijd van polarisatie, is hij er zich van bewust dat hij een belangrijke voorbeeldfunctie heeft... Hij noemt wederzijds respect en veiligheid voor iedereen essentiële uitgangspunten. Alleen dan kan er ruimte ontstaan

voor open dialoog. Het vanzelfsprekende motto behoort te zijn, nee tegen de intolerantie! Siep: "Wanneer we eerlijk zijn, moeten we echter ook constateren dat we ons allemaal wel eens schuldig maken aan discrimineren van de onbekende ander. Afwisselend zijn we slachtoffer en dader. De erkenning van die dubbelrol van dader en slachtoffer biedt ook kansen, omdat we elkaar dan beter verstaan. Discriminatie wordt daardoor herkenbaar en is voor niemand fijn. Geloof in de veerkracht en goede intenties van alle jongeren heb ik als rechtgeaarde docent altijd willen uitstralen."

Nee, ZEI EEN VROUW TOEN, **het is** **óns koningshuis!**

zinvol te overleven'. In een transitiefase zoals we die nu beleven kan van verdraagzaamheid een de-escalerend effect uitgaan. Tolerantie bestaat ook uit het aangaan van gesprekken over gezamenlijke waarden.

Met elkaar in gesprek gaan lukt echter niet vanuit vooroordelen ('frames') waarmee de cultuuroorlogen in politiek en (sociale) media veelal worden uitgevochten. Een open, kritische (en dus relativerende) houding ten aanzien van de eigen religie en levensbeschouwing is nodig, in combinatie met tolerantie ten aanzien van anderen tradities. Deze geesteshouding is tot remonstrants handelsmerk geworden, wat niet wil zeggen dat het in onze kerkelijke praktijk altijd lukt. Het is een houding die in Nederland diepe historische wortels heeft (wij denken met name aan Erasmus), al dreigen we dat soms te vergeten. Hierin weten we ons geïnspireerd door een Bijbels-humanistische mensvisie, die appelleert aan ons 'betere ik': een warme houding tegenover de zorgen en opvattingen van de ander, vanuit de grondwaarden van vrijheid en verdraagzaamheid. Even inspirerend is het pleidooi van paus Franciscus in de encycliek 'Fratelli Tutti' (Allen broeders) voor een cul-

tuur van ontmoeting in plaats van tegenstreving. Onze tijd vraagt om menselijke ontmoetingen. Om elkaar te naderen, te spreken, te luisteren en op zoek te gaan naar 'common ground'. Vanuit een houding van broederschap/zusterschap kunnen we verschillen, geleidelijk en met geduld, overbruggen.

Vertrouwen

Tenslotte hebben we vertrouwen nodig. Onderzoek heeft aangetoond dat niet alleen onbekend onbemind maakt, maar dat ook het tegendeel geldt: bekend maakt bemind. Meer contact hebben met anderen die niet direct op je lijken vergroot de kans op onderlinge sympathie en sociale samenhang. Het maakt daadwerkelijk verschil om tegen een ander te durven zeggen 'ik laat je niet alleen'. Ik wil het met jou wagen om samen op te trekken. Om te spreken met Rutger Bregman: vertrouwen is realistisch want 'de meeste mensen deugen'. Wie probeert die onbekende ander te vertrouwen, krijgt vertrouwen veelal ook terug. Natuurlijk is vertrouwen geen geneesmiddel voor alle maatschappelijke kwalen. Het draagt wel bij aan een steviger en inclusief 'wij', ons gezamenlijk antwoord op belangrijke vragen van deze tijd. ■

Religieus-maatschappelijke polarisatie, een interview

‘Kijk naar de persoon, wie is dat?’ ‘In 1966 kwam ik met mijn ouders vanuit Suriname naar Nederland. Ik heb een Nederlands paspoort. Vijfentwintig jaar lang woonde ik in Nunspeet, op de Veluwe. Mijn kinderen gingen er naar school en ik deed er vrijwilligerswerk. Maar toen ik probeerde betaald werk te krijgen, lukte dat niet. Jaarlijks organiseerden we een nieuwjaarsreceptie in de moskee, waarbij we ook plaatsgenoten uitnodigden. Maar toch voelden we ons, als moslims, niet echt opgenomen binnen de lokale gemeenschap. Ik herinner mij dat het een keer ging over koningsgezindheid. Ik zei toen: maar dat zijn wij ook! Nee, zei een vrouw toen, het is óns koningshuis! Dat vond ik vreemd, ik heb immers nooit een andere dan Nederlandse identiteit gehad. Op een gegeven ben ik naar Den Haag verhuisd, samen met mijn jongste

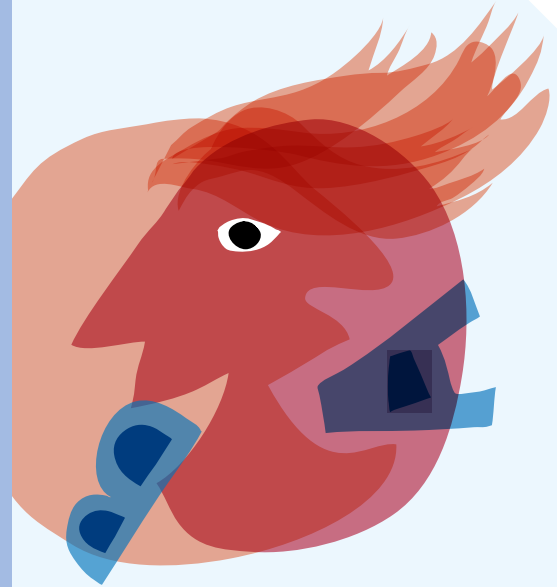
zoon. In Nunspeet wilde ik niet meer wonen. Ik doe daar nu intensief mee aan het dialoogwerk (dialoogindenhaag.nl). Daar voel ik me bij thuis. Maar als er weer ergens een jihadistisch incident is, zoals onlangs in die voorstad van Parijs, Nice en Wenen, voel ik weer een bepaalde spanning op straat. Alsof álle moslims wereldwijd hetzelfde zijn. Dan voelt het weer een beetje zoals na 9/11 toen ik in Nunspeet niet naar de markt durfde te gaan. Uit angst voor bedreiging en agressie. Want het werkt door en sociale media versterken het nog eens extra. Maar ik leef al vijftien jaar in Nederland, denk Nederlands en heb hier kinderen en kleinkinderen! Mijn devies is: kijk naar de individuele persoon, wie is dat? Benader elkaar, stel vragen en stop elkaar niet bij voorbaat in hokjes’.

Robina Joemmanbaks

bestuurslid van de plaatselijke afdeling van Ladjna Imaillah, de vrouwenvereniging van de Ahmadiyya Moslim Gemeenschap in Den Haag.

Polarisatie en politiek, een citaat uit een interview met Ahmed Marcouch

Uit het dagblad 'Trouw' van 25 december 2020, uit een interview door Maaïke van Houten met burgemeester Marcouch van Arnhem. Zijn geloof inspireert Ahmed Marcouch om het goede te doen. Volgend jaar wil hij de blik richten op de werkloze Nederlandse Nederlander, een achtergebleven groep volgens hem. Marcouch: "Ik maak me grote zorgen om de Nederlandse Nederlanders, in Arnhem, en daarbuiten. Er is hier een bovengemiddeld grote groep van hardnekkige werklozen, van families waar nog nooit iemand heeft gewerkt. Kinderen groeien op zonder dat ze iemand kennen die werkt. Die groep is verweesd, ze zijn voortdurend boos op de ander. Ze hebben het slachtofferchap als het ware geïnternaliseerd. Ze hebben geen vertrouwen meer in het systeem. Niet in de overheid, niet in de politiek, niet in de instellingen die bedoeld zijn om mensen te ondersteunen. Ze ontberen het gemiddelde taalniveau, ze ontberen vaardigheden en competenties om mee te doen in de samenleving. Ze ontberen ook de structuur thuis die maakt dat je je kinderen zo kunt opvoeden dat zij het niveau van hun ouders overstijgen. Ze erven nu achterstand. De hoop is weg, dat is verschrikkelijk."

*Ze erven NU
achterstand*

*Om verder **te bespreken***

- Kan de kerk een rol spelen als 'maatschappelijk geweten'? Zo ja, hoe?
- Welke tegenstellingen neem je waar in je eigen omgeving?
- Zie jij een kloof tussen hoog- en laagopgeleid, randstad en regio?
- Wat is voor jou het gemeenschappelijk verhaal dat ons in Nederland samenbindt?
- Heb je je eigen talenten, vaardigheden en gaven 'verdiend' of 'ontvangen'?
- Hoe ga je om met mensen die minder of andere talenten ontvangen?
- Welke Bijbelse voorbeelden van verbinding inspireren jou?
- Waar ontmoet jij mensen die niet op jou lijken?
- Hoe kun je als geloofsgemeenschap mensen, die niet een kopie van jezelf zijn, boeien?
- Welke concrete voorbeelden ken je waarbij gepoogd wordt mensen met elkaar te verbinden?
- Welke bijdrage kan jouw geloofsgemeenschap daaraan leveren?

 Remonstranten
GELOOF BEGINT BIJ JOU

Kijk voor initiatieven om met elkaar in gesprek te komen, voor Leessuggesties en bronnen op www.remonstranten.nl/beginningsbrief.

Op www.remonstranten.nl/polarisatie staan twee recente televisieprogramma's van KRO-NCRV waaraan de Remonstranten hebben bijgedragen en verschijnt ander materiaal rond dit thema. Deze remonstrantse beginningsbrief is geschreven op initiatief van Antje van der Hoek en Joost Röselaers, in samenwerking met Tjaard Barnard, Annemarie Gerretsen, Koen Holtzapffel, Coos Huijsen en André Meiresonne, met redactioneel advies van Leon van Heel. Illustraties: Marjorie Specht.

Wij stellen uw reacties op prijs. Mail naar: joostroselaers@remonstranten.org